

A black and white photograph of a rocky mountain peak. In the foreground, there is a dense forest of trees. On the left side, a small, white, rectangular building with a dark roof is visible. The mountain peak is composed of large, dark rocks. A large, leafy tree stands on the left side of the peak. On the right side of the peak, two small figures of people are standing on a rocky outcrop. The sky is bright and overcast.

Els ermitans de Sant Joan. Montblanc

Josep Pau Jàvega Bulló

Els ermitans de Sant Joan. Montblanc

Josep-Pau Jàvega i Bulló

[...] *Gotes de sang
caigudes de les runes,
que sou un temple d'història
guardat pels ermitans,
que deixaren sa llum pura
per salvar Sant Joan [...]*

Conèixer la història de l'ermita de Sant Joan de Montblanc significa dedicar hores de recerca entre llibres i arxius. En els més de sis-cents anys d'història d'aquesta ermita són molts els ermitans que hi han fet estada, des que l'any 1416 Elionor d'Urgell (coneguda popularment com a Nialó) hi féu estada, essent-ne la primera ermitana.¹

La Conca de Barberà, tal com la defineix Josep M. Poblet és com una espècie de cassola feta de muntanyes. La comarca, vista des d'un avió, presenta el següent aspecte: gairebé al mig hi ha Montblanc i, després, semblant un pessebre, es veuen els dos rius: l'Anguera i el Francolí, rodejats de quadrilàters de cultiu i entremig s'esgraonen els deu o dotze pobles que la integren. Les muntanyes que l'emmarquen són més aviat escarpades, més pelades les de la part nord i nord-est i sense massa vegetació. Les del migdia i cap a ponent es veuen més poblades d'alzines, roures i pins. A les de la part de ponent, dalt d'una cinglera, damunt d'una roca des de la qual es domina tota la Conca, s'alça l'ermita de Sant Joan de la Muntanya, i als seus peus, tal com deia el poeta, la vila de Montblanc hi dorm mandrosa.

El lloc és pintoresc. Un enorme cingle li serveix de peu, i part de l'ermita és buidada dins la roca. Una renglera de quinze corpulents i alts xiprers donen la benvinguda al fatigat caminant que gaudeix d'un espectacle i vista imponents.

Seguint per sota de l'ermita cap a l'esquerra, un petit sender s'enfila cap a la gran roca que li fa de mirador. És una gran roca de saldó, vermella, que a la vegada li fa de paret i de sostre. Aquesta roca és coneguda com la Roca de la Foguera, ja que antigament, durant la nit de Sant Joan s'hi encenia una foguera i fins que no era abrاندada no s'encenien les altres fogueres conuenques. Una barana metàl·lica feta amb cadenes protegeix el visitant de l'altura. Allà es contemplen, per una banda, l'Espluga de Francolí i Vimbodí; per l'altra, Pira, Forés, Solivella, Sarral... Al centre hi ha Montblanc, Barberà i Prenafeta; al fons, la Serra Carbonera, amb la Cogulla de Miramar i la massa del Tossal Gros; al costat oposat, la serra del Tallat. Al fons, cap al nord, a la llunyania, es retallen les muntanyes de Montserrat i, en dies clars, s'albira la serralada dels Pirineus coberta de neu.

Segons Antoni Palau i Dulcet l'ermita fou fundada per la comtessa d'Urgell, que hi féu estada fins a la seva mort l'any 1430, però el pare Finestres esmenta

que l'ermita ja existia i que ella la va refer i li donà l'aspecte amb què més o menys la coneixem avui. A final del segle XVIII hom la intentà reconstruir i s'hi pogué celebrar missa (1792). L'any 1880 les condicions de l'edifici tornaven a ésser pèssimes i calgué intervenir de nou en el seu manteniment el 1906 i el 1946.

Sant Joan, com moltes altres ermites, s'abandonà i caigué en runes. Foren molts els intents de restaurar-la, però ja no s'hi sentien les paraules de benvinguda del vell ermità, la calentor de la llar de foc o el soroll de l'aigua. I no s'hi sentien perquè el silenci i la ruïna s'havien apoderat de l'indret. Dels vells temps ja no en restava res, sols el record, fins i tot la campana havia desaparegut. La volta de l'entrada a la capella era a cel obert, enrunada; a la fi, el que l'excursionista hi trobava era desolació i tristesa. La ubicació de l'ermita en plena muntanya dificultava pujar-hi el material i els estris necessaris per revifar-la.

Fou l'any 1993 quan alguns montblanquins: els germans Josep i Joan Jàvega, Joan-Serafí Serra i Josep Casares, pujaren de nou a l'ermita amb intencions de revifar-la. Ens expliquen aquell moment:

«Teníem la intenció de crear un petit grup per donar a conèixer la nostra vila i comarca al turisme. Després de donar-hi moltes voltes arribàrem a la conclusió que podria resultar interessant fer-ho a tall de teatre. Començàrem a treballar, a recórrer tots els pobles de la comarca, a fer fotografies i diapositives,

L'alcalde de Montblanc visitant les obres. D'esquerra a dreta: Josep M. Campdepadrós, Antonio Hueso, Joan Sanahuja Cartaña, Joan Sanahuja Càrdenas, Andreu Mayayo (alcalde), Joan Jàvega, Salvador Sanahuja, Àngel Hueso, Josep Sanahuja Bulló. (Foto: Ramper)

a remenar llibres que parlessin de la vila i de la Conca, així nasqué ESTRAMS.

Quan ja quasi tot estava a punt ens mancava una cosa molt important: la presentació. Volíem fer-ho d'una manera original i especial, cercar una fórmula única de descriure els pobles de la comarca: decidírem, per tant, fer-ho com si nosaltres fóssim ermitans de Sant Joan i expliquéssim a la gent tota la Conca vista des d'allà dalt, clarament, era una forma única».

Així, pujaren el primer de maig de 1993 a l'ermita de Sant Joan. Ens expliquen que a mig camí se'ls va posar a ploure i que arribaren xops a Sant Joan. Per escalfar-se i assecat-se feren foc dins el que avui és la capella.

Quan m'explicaven tot això, els veia satisfets del seu treball; entre ells reien i pensaven en moltes coses que els havien passat, a cops, també, els notava l'ànima trastornada i amb una emoció que no els deixava parlar.

–Com vàreu trobar Sant Joan llavors, l'any 1993?

JSS [Joan-Serafi Serra]: Tot havia caigut i estava ensorrat.

JosJ [Josep Jàvega]: En runes.

JoaJ [Joan Jàvega]: Silenciós i mort.

JC [Josep Casares]: Jo no hi havia estat mai, no puc opinar.

–Com va començar la reconstrucció?

JosJ: Tant mon germà com el Pep [Josep Casares], treballàvem a la Frapè Behr SA i tots tres coincidíem a l'hora d'esmorzar. El dia 3 de maig ho vam comentar amb els companys i fou el Marian Martínez (de cal Tauler), qui va dir que ell estava disposat a ajudar-nos junt amb els seus fills. També el Salvador Sanahuja i altres s'hi interessaren. Quedàrem que ho diríem a familiars i coneguts i que el proper dissabte, dia 8, a les vuit des de la plaça Major aniríem cap a Sant Joan per veure què s'hi podia fer

Més o menys així podria ser com començaria el que mossèn Antoni-Maria Casas anomenà el «miracle de Sant Joan».

Efectivament, el dissabte dia 8 de maig de 1993 més de quaranta persones es trobaren a la plaça Major i sortiren cap a Sant Joan a peu; llavors no hi havia cap altre mitjà per arribar-hi. Hi van anar amb estris per començar a treballar en la recuperació i reconstrucció de l'ermita.

La primera tasca fou la de desbrossar els entorns i condicionar l'esplanada del Mirador amb l'objectiu de poder-hi tornar a fer festa la diada de Sant Joan d'aquell any. Com a símbol que la vida tornava a l'ermita s'acordà posar una senyera al Mirador i des del dissabte vuit de maig de 1993 que mai ha faltat presidint la Conca, com tampoc ha faltat en una capsa de ferro un llibre de muntanya perquè tothom pugui posar-hi el que vulgui.

La festa es recuperà de nou l'any 1993. Des de llavors, el foc del Canigó el dia 23 de juny arriba a Sant Joan. Aquell 1993, la gent acudí a la revetlla a l'ermita i el dia 24 de juny foren més de mig miler de persones les que hi pujaren per celebrar la festa. La capella encara estava enrunada i tancada al públic amb uns cartells en què posava: «No entreu amenaça ruïna». En la gran roca de sauló, damunt la font, hi resta per a sempre la mostra d'aquella primera festa: una rajola de ceràmica amb un dibuix de l'ermita amb l'estrofa

Al Mirador amb el paleta Antonio Hueso.

D'esquerra a dreta, asseguts: Salvador Sanahuja, Josep Tàrraga, Jordi Hueso (Fill del paleta), Joan Jàvega, Josep Sanahuja Solanes, Antoni Hueso (Fill del paleta), Joan Serafí Serra Naveros, l'arquitecte Josep Pallissé amb la seva dona i la seva filla. Drets: Josep Pallissé Cendrós, Anton Pallerola, Josep Jàvega, Josep Sanahuja Bulló, Antonio Hueso, Hilario Ruiz, Joan Serafí Serra Ollé i Pere Gómez. (Foto Ramper)

dels goigs: «Al qui a Vós confiat acut. Socorreu-lo Sant Joan» Ermita de Sant Joan. Montblanc. Festes de Sant Joan. 24 de Juny 1993». Es féu missa a l'esplanada, concelebrada per Mn. Àngel Bergadà, plebà de Montblanc, i per Mn. Palacín. El club Atlètic de Montblanc, organitzà una cursa des de Montblanc fins a Sant Joan, passant per l'ermita de la Santíssima Trinitat. El Ball de Bastons va recuperar l'antiga tradició de picar el ball de Sant Joan a l'ermita, tal com es feia tradicionalment. Els actes foren retransmesos per Ràdio Montblanc, que pujà els equips a coll, i gràcies a l'esforç d'Anton Roselló, que posà la megafonia, s'hi pogué posar música i es pogueren fer servir micròfons per fer la missa. En acabar l'ofici es féu una mica de ball amb la Cobla Antiga de Reus, que portaren els seus instruments al coll des de la pista de la Trinitat fins a l'ermita.² La llavor ja havia estat plantada.

L'octubre de l'any 1993 es consolidà un grup més nombrós, divuit persones, que cada dissabte pujaven a peu a l'ermita. La primera tasca que emprengueren fou desfer la teulada, ja que amenaçava caure, la poca que quedava. Després

calgué netejar-la, era l'hivern 1993-94. Durant aquest temps, un grup, més petit, amb Marian Martínez al davant, es preocuparen de portar l'aigua a la font. Aquesta fou una de les tasques més pesades, que avui dia encara no ha estat resolta del tot; no obstant, el dissabte dia 15 de gener de 1994 l'aigua tornava a rajar a la font de Sant Joan.³ L'ermita quedà desenrunada a principi de l'any 1994. Llavors s'arranjà el camí que du a la cova de Nialó, al costat mateix de Sant Joan, on es posà una imatge de la Mare de Déu.

La festa tornà per la diada del Sant Joan, la capella estava neta, l'altar és al seu lloc; tot i que encara no hi havia cap imatge, una creu feta amb dos troncs de pi recordava que la capella era un lloc de pregària. Es féu missa matinal, a les set del matí; un acte recuperat després de 58 anys.

A la capella de l'ermita, com a testimoni, s'hi col·locà una làpida amb aquesta inscripció:

«Avui, després de 58 anys, la paraula de Déu i l'Eucaristia han tornat a ser presents en aquesta vella capella de l'ermita de Sant Joan de la Muntanya. En record de la missa celebrada per Mn. Àngel Bergadà i Escrivà, i Mn. Joan Cañas Coch, plebà i vicari de Montblanc. Festa de Sant Joan Baptista, 24 de juny de 1994».

A la vila també es féu festa grossa: l'Ajuntament organitzà un concurs de fogueres i el dia 24 a la tarda se celebrà a la plaça Major un festival amb totes les associacions festives de Montblanc. En resum, s'havia consolidat un grup de gent que s'anomenaven Grup proreconstrucció de l'ermita de Sant Joan. Aquestes persones eren les següents:

Jaume Casas Cendra	Josep Sanahuja Bulló
Anton Español Sabaté	Joan Sanahuja Càrdenas
Joan Jàvega Bulló	Joan Sanahuja Cartaïà
Josep-Pau Jàvega Bulló	Salvador Sanahuja Cartaïà
Marià Martínez Martí	Gerard Sanahuja Parts.
Jesús Martínez Vilarrubias	Josep Sanahuja Solanes
Marià Martínez Vilarrubias	Josep M. Sans Roselló
Josep Pallisé Cendrós.	Joan-Serafi Serra Ollé
Joaquim Parés Pubill	Josep Tàrraga Gómez

En començar la nova temporada, gràcies a la col·laboració del Moto Club de l'Espluga de Francolí, que feren durant una tarda viatges des de la pista de la Trinitat a Sant Joan amb una motxilla a l'esquena amb sacs de ciment i d'arena i rajoles, es va poder enrajolar la capella, amb l'ajut del paleta Josep Ardila.

Una vegada tret la runa, arranats els entorns i refeta la capella, calia un accés per poder-hi arribar amb vehicles per seguir amb la reconstrucció ja que era impensable pujar-hi bigues, ciment, arena i altres materials a coll. Per això, durant l'hivern del 1994-95, gràcies a les accions d'en Josep M. Campdepadrós Sans, es va obrir la pista forestal que uneix el camí de la Pasquala amb Sant

Joan. Així, el dissabte 28 de gener de 1995 el primer tractor va arribar amb materials a l'ermita. Era conduït per Ramon Bové.

El pas següent era poder fer els trespols, la teulada i refer les parets exteriors, això era una tasca impossible pel grup pre-construcció de l'immoble. Fou l'alcalde de Montblanc, Andreu Mayayo, qui va fer-se seva l'empresa

21 de gener de 1994. Desenrunant l'ermita. D'esquerra a dreta: Joaquim Parés, Marian Martínez i Josep Jàvega. (Foto: cedida per Ramper)

–ja que l'ermita és propietat de l'Ajuntament de la vila ducal– i el dia 9 de gener de 1996, en un ple, es va atorgar per un import de 1.803.220 ptes. la reconstrucció dels trespols, les escales interiors, la teulada i la consolidació de les parets exteriors, al constructor Antonio Hueso.

Els treballs de la reconstrucció foren possibles per la donació de les bigues de ciment que féu Josep Cortasa, les teules que va donar Joan Miquel Sanfeliu i les que Josep Andreu tragué de les cases que es derruïen per tal de reconstruir la muralla de Montblanc.

L'any 1997 l'ermita estava ja consolidada. Nous ermitans s'havien afegit al grup: Pedro Gómez, Hilario, Ramon Ballcells, Abelard Guasch, Jaume Sanahuja, Josep Sanahuja Tenas, etc.

El Grup Proreconstrucció de l'ermita de Sant Joan es va plantejar, llavors, la conveniència de crear una associació sense ànim de lucre, amb el nom d'ermitans de Sant Joan, per poder ser una entitat jurídica i poder accedir als òrgans oficials per tal de demanar subvencions i actuacions d'altra mena, com és ara el manteniment dels camins, etc. Així, el 24 de juny de 1997 a l'ermita de Sant Joan firmaren l'acte constitucional i els estatuts les següents persones:

Balcells Ferraté, Ramon
 Español Sabaté, Anton (†)
 Gómez Alonso, Pere
 Guasch Poblet, Abelard
 Jàvega Bulló, Joan
 Jàvega Bulló, Josep-Pau
 Martínez Martí, Marian (†)
 Martínez Villarrubias, Marian
 Martínez Villarrubias, Jesús
 Pallissé Cendrós, Josep
 Parés Jové, Joaquim
 Parés Pubill, Joaquim
 Ruiz Martínez, Hilario (†)
 Sanahuja Bulló, Josep
 Sanahuja Càrdenas, Joan
 Sanahuja Cartanyà, Joan (†)
 Sanahuja Cartanyà, Josep (†)
 Sanahuja Cartanyà, Jaume
 Sanahuja Cartanyà, Salvador
 Sanahuja Solanes, Josep
 Sanahuja Tenas, Josep
 Sans Roselló, Josep M.
 Serra Ollé, Joan-Serafi
 Tàrraga Gómez, Josep

La Generalitat de Catalunya no acceptà el nom. Havia de ser una cosa com Amics dels Ermitans o Amics de l'Ermita, ja que no podien agafar el nom d'unes persones concretes. Llavors l'Ajuntament de Montblanc –fent ús del seu privilegi ancestral de nomenar ermità a la persona que cregués convenient– en el ple municipal del dia 18 de febrer de 1998 nomenà ermitans de Sant Joan les persones que fins llavors s'anomenaven Grup Proreconstrucció de l'ermita de Sant Joan. En una carta firmada pel llavors secretari de la vila, Joan-Anton Font Monclús, es va demanar a la Generalitat que, atès l'acord aprovat en el citat ple municipal, s'acceptés el nom d'Ermitans de Sant Joan, petició a la qual els serveis jurídics del govern autonòmic respongueren afirmativament el 23 de juny de 1998. La primera junta la constituïren les persones següents:

- President: Jaume Sanahuja Cartaña
- Sotspresident: Josep-Pau Jàvega Bulló
- Secretari: Joan-Serafí Serra Ollé
- Tresorer: Josep Tàrraga Gómez
- Vocals: Pedro Gómez Alonso
Abelard Guasch Poblet
Joan Jàvega Bulló
Josep Pallisser Cendrós
Joaquim Parés Pubill
Joan Sanahuja Cartanyà
Salvador Sanahuja Cartanyà
Josep Sanahuja Bulló

Desenrunant l'ermita. D'esquerra a dreta: Joan Sanahuja Càrdenas, Joan Jàvega, Josep Sanahuja, Josep Jàvega, Hilario Ruiz i Jaume Sanahuja. (Foto: cedida per Ramper)

De llavors ençà ha plogut molt, l'ermita torna a ser una joia arquitectònica, molts excursionistes d'arreu vénen a veure l'espectacle immens que s'observa des del seu mirador, el foc a terra, la cuina, la sala gran, les portes, les finestres, la còpia del retaule reconstruït, etc. Són tantes les coses per les quals hom pot anar a l'ermita a veure el treball fet amb gust, sense presses, que aquest

Febrer de 1995. Pujant eines a l'ermita. D'esquerra a dreta: Joaquim Parés, Gerard Sanahuja, Marian Martínez, Josep Jàvega, Josep Tàrraga, Marian Martínez (Tauler), Jesús Martínez, Joan Sanahuja i Josep Sanahuja Bulló (Foto cedida per Ramper)

grup, els Ermitans de Sant Joan han realitzat en els darrers anys! Gràcies a ells l'emblemàtic edifici de Montblanc torna a ser un punt de referència a les guies d'excursionisme editades recentment i, com diu un rètol que penja d'un arbre a l'entrada de l'ermita, un «Lloc de pau, pregària i serenor».⁴

Caldria una monografia per explicar les festes, les ballades dels gegants i els nans, les actuacions dels torraires, la mulassa, el drac, la coral Flor de Lis, les visites del Senyor arquebisbe, etc., però aquest no és el lloc per manca d'espai.

Torno a veure el meu germà, el Seraff i el Josep Casares, aquell primer de maig de 1993, xops, morts de fred, mirant les runes del que havia estat una

ermita. Tots foren el motor que inicià la reconstrucció de l'ermita de Sant Joan. Eren pocs els que posaven la mà al foc i els que pensaven que ho aconseguiríem, però s'havia de reconstruir aquell munt de runes i avui Sant Joan ha tornat a néixer. La casa té teulada, la imatge del sant és al seu altar, la campana torna a batallar. Si algun dia aneu a Sant Joan tornareu a sentir el soroll de l'aigua a la font, el parlar d'algun ermità i el dringar de la campana. L'ermita de Sant Joan de la Muntanya de Montblanc no té un ermità sinó molts. Així, doncs, el miracle s'ha realitzat.

Preguntàrem a Josep i Joan Jàvega i Joan-Serafí Serra si creien que era un miracle. Ells respongueren que sí, que efectivament ho és, que s'ha fet realitat gràcies a tot el poble de Montblanc.

L'excursionista en queda sorprès. No podia imaginar veure tal cosa, l'última vegada que hi havia pujat sols havia vist runa sobre runa. Ara, es gira davant la Conca, amb l'ermita a l'esquena, i pausat i satisfet s'entorna de nou dins del bosc per tal d'arribar a Montblanc. Llavors es gira i allà es troba, imponent, l'ermita de Sant Joan amb els seus xiprers, que li fan d'escorta com si fossin soldats.

És de justícia relacionar els ermitans de Sant Joan fins al 2011, així com recordar altres persones implicades en tot aquest procés:

Ermitans

- 01.- Balauder Miró, Enric
- 02.- Balcells Ferrada, Ramon
- 03.- Barrios Olivé, Jaume
- 04.- Briansó Rosselló, Jordi
- 05.- Cartanyà Sigró, Maties
- 06.- Casas Cendra, Anton
- 07.- Casas Cendra, Jaume
- 08.- Cendrós Soler, Joan M.
- 09.- Diaz Moix, Roser
- 10.- Escoté Cartanyà, Anton
- 11.- Ferrer Gassó, Jaume
- 12.- Gómez Alonso, Pere
- 13.- Guasch Poblet, Abelard
- 14.- Jàvega Bullo, Joan
- 15.- Javega Bulló, Josep-Pau
- 16.- Martí Blavi, Alfons
- 17.- Martínez Villarrubias, Marian
- 18.- Martínez Villarrubias, Jesús
- 19.- Pallàs Sabaté, Jaume
- 20.- Pallissé Cendrós, Josep

- 21.- Parés Jove, Joaquim
- 22.- Parés Pubill, Joaquim
- 23.- Pons Egea, Ramon
- 24.- Riera Cuberes, Josep
- 25.- Romeu Català, Ferran
- 26.- Rovira Grau, Joan
- 27.- Sanahuja Bullo, Josep
- 28.- Sanahuja Càrdenas, Joan
- 29.- Sanahuja Cartanyà, Jaume
- 30.- Sanahuja Cartanyà, Salvador
- 31.- Sanahuja Prats, Gerard
- 32.- Sanahuja Solanes, Josep
- 33.- Sanahuja Tenas, Josep
- 34.- Sans Rosselló, Josep M.
- 35.- Sans Rosselló, Salvador
- 36.- Serra Ollé, Joan-Serafi
- 37.- Sosa Vallverdú, Roger
- 38.- Tàrraga Gómez, Josep
- 39.- Vallès Arbós, Lluís

In memoriam

- Sanahuja Cartanyà, Joan (1931-1999)
- Martínez Marti, Marian (1941-2001)
- Sanahuja Cartanyà, Josep (1921-2003)
- Bergada Escriva, Mn. Àngel – plebà de Montblanc (1930-2009)
- Espanyol Sabaté, Anton (1929-2010)
- Ruiz Martínez, Hilario (1939-2010)

Ermitans d'honor

- Dr. Jaume Pujol i Balcells, arquebisbe de Tarragona
- Mn. Àngel Bergadà i Escrivà, plebà de Montblanc
- Mn. Antoni M. Casas i Ferrer, pare claretià
- Mn. Delfí Palau, pare missioner
- Josep Gomis i Martí
- Joan-Miquel Sanfeliu de Miguel

Entitats nomenades ermitans d'honor

- Club Atlètic Montblanc
- Ràdio Montblanc

Bibliografia

- ALTISENT, Agustí. «De com un monjo volia, el 1472, sojornar a l'ermita de Sant Joan de Montblanc». *Aplec de Treballs*, 5 (1983), p. 223-230.
- CARRERAS, Josep M.; GRAU, Josep M. «L'ermita de Sant Joan». *Espitllera*, 56-57 (1986), p.93-98.
- CASAS FERRER, Antoni M. *De l'Alt Camp al Priorat*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1981.
- La Conca al viu*. Montblanc: Impremta Requesens, 2002.
- FELIP SÁNCHEZ, Jaume. «L'ermita i el retaule de Sant Joan Baptista de Montblanc (segle XVI)». *Aplec de Treballs*, 17 (1999), p. 63-74.
- JÀVEGA BERNARD, Neus. *Passejant pels carrers de Montblanc*. [Inèdit]
- JÀVEGA BULLÓ, Josep-Pau. «Història d'una ermita». *Recull de treballs*. Montblanc, Ermitans de Sant Joan, 1995.
- PALAU I DULCET, Antoni. *Guia de Montblanc*. Barcelona: Imp. Romana, 1931.
- SERRA OLLÉ, Joan-Serafí. «La pobra, vella i solitària ermita, estimada i molt nostra. L'ermita de Sant Joan de Montblanc». *Recull de treballs*. Montblanc: Ermitans de Sant Joan, 1995.
- La Vespra de Sant Joan a Montblanch*. Montblanc: Ermitans de Sant Joan, 1993. [Reedició de l'original de 1927]

Notes

(1) Elionor d'Aragó i Montferrat o Elionor d'Urgell (? , 1378 – Ermita de Sant Joan, Montblanc, 1430). Infanta d'Urgell. Es retirà a l'ermita per fer-hi vida eremítica. Se la coneix popularment com a Nialó, contracció de Na Elionor.

Fou la quarta filla del comte Pere II d'Urgell i la seva esposa, Margarida de Montferrat. Fou germana del comte d'Urgell Jaume el Dissortat, pretendent al tron d'Aragó durant el Compromís de Casp. Després de la revolta del seu germà Jaume, va ser acusada de traïció i jutjada a Saragossa. Se li van confiscar tots els béns i fou obligada a residir al convent de Sigena (Aragó). Tenia gran amistat amb la muller de l'infant Alfons, Maria de Castella, i quan aquest va esdevenir rei, el seu règim fou menys rigorós. Després d'uns anys, el 1424, Elionor es va retirar a la Cova de Nialó, a prop de l'ermita de Sant Joan de la Muntanya a Montblanc. No se sap ben bé si ella va fundar l'ermita o la va reconstruir sota l'advocació de Sant Joan. Allí es va fer deixeble de fra Pere Marginet, monjo de Poblet, qui –després d'abandonar el monestir– va dur una vida de disbauxa durant dos anys fins que se'n penedí (1413) i s'instal·là a la propera Cova de la Pena. El 1429 els dos ermitans van rebre la visita de la reina Maria, que volgué pregar amb ells i passar uns dies a l'ermita.

Na Elionor morí el 28 de maig de 1430 víctima de la pesta i fou enterrada al monestir de Poblet. Allí, durant molts anys, van restar exposats –damunt la seva tomba– els instruments per a la penitència que ella havia emprat.

Actualment es pot visitar la cova on féu vida eremítica, on s'ha instal·lat una imatge de la Mare de Déu de Nialó.

(2) Des del 1993 fins a l'actualitat mai ha faltat la cursa del Club Atlètic de Montblanc

ni la participació del Ball de Bastons a la festa de Sant Joan i sempre tots els actes han estat retransmesos per Ràdio Montblanc.

(3) En realitat durant el mes de juny del 1993 ja es va fer arribar l'aigua a la font des de l'antiga mina, però a l'estiu l'aigua es va estroncar; llavors es canalitzà l'aigua de l'anomenada font del Meia, des de sota la cinglera, a uns 800 m de l'ermita fins a la font.

(4) Avui dia a la paret de roca que dóna entrada a l'ermita unes plaques de ceràmica recorden els membres dels Ermitans que ens han deixat.